

Department of Addictology

First Faculty of Medicine and General University Hospital in Prague

Charles University in Prague

VÝVOJ A PILOTNÍ OVĚŘENÍ REGIONÁLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO MODULU PREVENCE DUŠEVNÍHO ONEMOCNĚNÍ DĚTÍ A DOSPÍVAJÍCÍCH S DŮRAZEM NA RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ – VÝCHOZÍ STAV, ZÁMĚR PROJEKTU

Šejvl, J., Horálek, H., Miovský, M., Gabrhelík, R., Burdzovič, J., Skurtveit, S.

15. Slovenská a 61. česko-slovenská AT konference / Bardějov / 29. 9. - 1. 10. 2022

Vývoj a pilotní ověření regionálního vzdělávacího modulu prevence duševního onemocnění dětí a dospívajících s důrazem na rizikové chování

Řešitel projektu: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze

Zadavatel: Ministerstvo financí ČR

Číslo projektu: ZD-ZDOVA1-012

Doba řešení: 03/2021 – 01/2024

Partner projektu

Norský institut veřejného zdraví (NIPH)

- vládní agentura / Ministerstvo zdravotnictví a pečovatelských služeb
- založen v lednu 2002
- Oslo a Bergen
- Oddělení pro alkohol

Výchozí situace

- **Rizikové chování:** významný faktor → předchází duševnímu onemocnění dětí a dospívajících.
- Leitmotiv klíčových aktérů v oblasti prevence.

Gestoři (de lege lata):

Ministerstvo vnitra

Ministerstvo zdravotnictví

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky

Status quo (výchozí strategie)

- Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR – Zdraví 21.
- Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí.
- MZ v „Zdraví 2030“ klade důraz na: prevenci / zdravotní gramotnost / zapojení vědy a výzkumu a propojení systému zdravotnictví a sociální péče.
- Důraz je kladen na: komunitní přístup / užší spolupráci profesionálů, kteří systémově přicházejí do kontaktu s klientem (děti, mladiství, rodiče).

Status quo

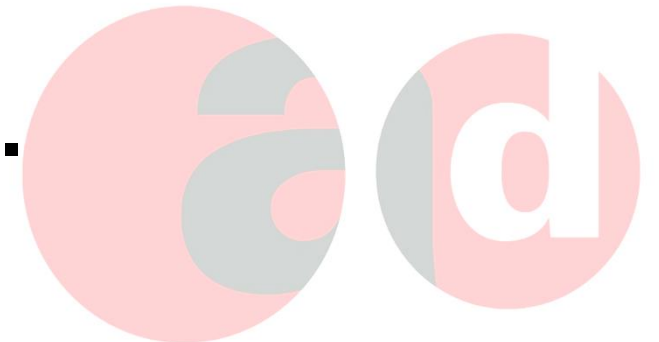
Výskyt duševních onemocnění v české populaci dosahuje:

- více než 10 % u poruch spojených s užíváním alkoholu,
- více než 7 % u úzkostných poruch,
- přibližně 5,5 % u poruch nálady (4 % závažné deprese),
- téměř 3 % u poruch spojených s užíváním nealkoholových a netabákových drog
- 1,5 % u psychotických poruch (Winkler et al., 2018).

Národní strategie prevence

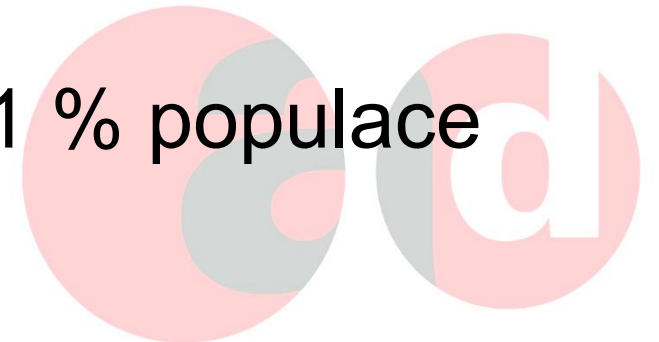
- Národní strategií prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027 (RVKPP).
- Zaměření na děti a mladistvé, kteří jsou v riziku rozvoje adiktologického problému, dostávají se do systému speciálního školství, adiktologické či sociální péče.
- **Cílem je propojení na úrovni komunit.**

Výchozí stav

Výsledky celopopulačních studií:

- nelegální NL užilo někdy v životě přibližně 30–40 % dotázaných ve věkové kategorii 15–64 let
- konopné látky (26–38 %),
- extáze (5–6 %),
- halucinogenní houby (4–5 %),
- pervitin (2 %),
- kokain (1–3 %),
- ostatní nelegální NL vč. psychedelik užilo 1 % populace nebo méně (NMS 2018).

Výchozí stav - MŠMT

- Prevence duševního onemocnění (závislostí) zaměřená na děti a mládež je součástí širšího rámce prevence rizikového chování.
- Systém koordinuje MŠMT:
 - základním dokumentem je Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027 a její akční plán,
 - na krajské úrovni jsou realizovány krajské plány primární prevence rizikového chování a
 - v metodických doporučeních publikováno 22 forem rizikového chování dětí a dospívajících.

Výchozí stav - MV

- **Policie ČR - Strategie prevence kriminality v ČR**
 - důležitost opatření sociální prevence a
 - situační prevence.
- **Prevence kriminality úzce souvisí s prevencí rizikového chování**
 - k nejzávažnějším řadí nejrůznější formy závislostí a
 - významná role - Národní protidrogová centrála SKPV, oddělení prevence

Výchozí stav / sekundární analýza dat NMS

V populaci 14-19letých:

- závislost na tabáku se může týkat až 44 600,
- odhadem pije nadměrné množství alkoholu až 114 400,
- opakované užívání THC se týká přibližně 63 500,
- pervitin užívá v současné době celkem 2 750,
- heroin nebo jiné opiáty 2 100 a
- významným ukazatelem problémového užívání návykových látek je injekční užívání drog, které se týká až 3 460 dětí (Barták et al., 2018).

Cíl projektu

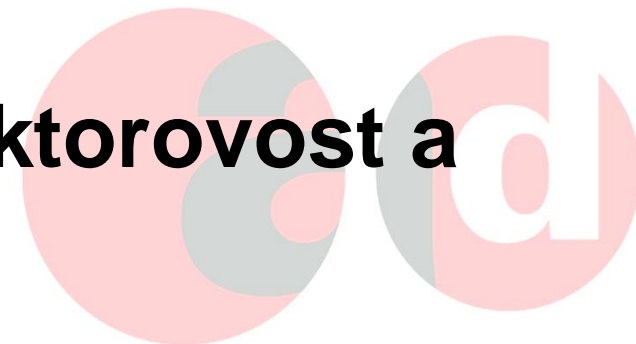
- Snížení rizika výskytu, eskalace a chronifikace duševních problémů dětí a dospívajících:
 - látkové a nelátkové závislosti (F 10 - F 19, F 63)
 - abúzus – zneužívání – látek nezpůsobujících závislost (F 55)
 - poruchy příjmu potravy (F 50)
 - sebepoškozováním, jakožto symptomem posuzovaným napříč psychiatrickým spektrem.

Cíl projektu

- Dodnes není zcela zřetelně popsána hranice mezi tím, co považujeme za tzv. školskou a zdravotnickou prevenci a prevenci kriminality (Miovský, 2015).
- Všechny 3 se vzájemně doplňují, často však také překrývají.
- Tento fakt je patrný od úrovně základních dokumentů týkajících se prevence (EMCDDA, 2004; EMCDDA 2008).

Naším cílem je propojit tuto mezisektorovost a nastavit infrastrukturu.

Jak na to? Umístění projektu

- **Praha 11**
- **Moravskoslezský kraj - Havířov a Orlová**

Cílové skupiny projektu

- Pedagogičtí pracovníci
- Školní metodici prevence
- Školní psychologové
- Pracovníci pedagogicko-psychologických poraden
- Praktičtí lékaři / gynekologové a porodníci
- Zdravotní sestry
- Příslušníci Policie ČR
- Strážníci městské a obecní policie
- Kurátoři OSPOD
- Sociální pracovníci
- **Laická veřejnost**

Aktivity projektu KA 1

Vytvoříme a implementujeme základní vzdělávací modul prevence a jeho modifikace, které přizpůsobíme třem lokalitám.

- a) Vytvoření základního modulu
- b) Vytvoření třech modifikací
- c) Evaluace přípravy
- d) Pilotní implementace
- d) Korekce a doplnění na základě pilotní implementace
- e) Supervize a intervize

Aktivity projektu KA 2

Vzdělávání profesionálů a evaluace

a) Tvorba studijních materiálů

- ✓ Tvorba
- ✓ Převzetí
- ✓ Revize

b) Vzdelávání profesionálů

- ✓ Celkový počet vyškolených profesionálů 350 osob.
- ✓ Forma – minimálně 1 celodenní školení nebo e-learning.
- ✓ Počet škol, které uvedou do praxe - 24.

c) Evaluace procesu

Aktivity projektu KA 3

Informační aktivity

- a) Tvorba a implementace informační a destigmatizační aktivity pro širokou veřejnost
- b) Tvorba a implementace informační a destigmatizační aktivity pro odbornou veřejnost
- c) Evaluace procesu

Udržitelnost

- funkční síť vyškolených profesionálů,
- preventivní instrumenty a zajistit vzdělání pro cílovou skupinu projektu,
- další vzdělavatelé v prevenci (po ukončení projektu vzdělávat za využití vzniklé projektové metodiky a dalších vytvořených preventivních instrumentů ostatní profesionály) a
- replikovatelnost postupů a aktivit.

Účelem projektu

Účelem projektu je zvýšení podpory duševního zdraví a pohody u dětí prostřednictvím tvorby a pilotního ověření regionálního vzdělávacího modulu prevence duševního onemocnění dětí a dospívajících

Časová dotace (živák)

- Právo a RCh (8 hodin)
- Úvod do prevence založené na důkazech [16 hod (2 dny)]
- Kočičí zahrada [8 hod (1den)] – metodika
- Unplugged [24 hod (2+1den)] – metodika, pracovní sešit pro žáky, karty
- Nprevence [8 hod (1den)] – metodika
- Pevná Rodina [16 hod (2dny)] – metodika

Časová dotace (on-line / mrtvák)

- INEP Úvod do prevence založené na důkazech 40 hod
- INEP mini - Úvod do prevence založené na důkazech 8 hod
- TeP Technologie a Prevence 4 hod
- Intervenční vzdělávání (6 hodin)

Odborná literatura

- BARTÁK, Miroslav, PETRUŽELKA, Benjamin, ROGALEWICZ, Vladimír, ROSINA, Jozef, POPOV, Petr, GAVUROVÁ, Beáta, ČIERNA, Martina, VASKA, Ladislav, ŠAVRNOCHOVÁ, Michaela a DLOUHÝ, Martin. Problematic and risky sexual behaviour under the influence of alcohol among university students. *Central European journal of public health*. 2018, 26(4), pp. 289-297. ISSN 1210-7778.
- BUTTERFOSS, Francesc Dunn. *Coalitions and partnerships in community health*. (2007). APA PsycNet. Jossey-Bass.
- COLLIE-AKERS, Vicki, FAWCETT, Stephen, SCHULTZ, Jerry, CARSON, Valorie, CYPRUS, John a PIERLE, Joseph, 2007. Analyzing a Community-based Coalition's Efforts to Reduce Health Disparities and the Risk for Chronic Disease in Kansas City, Missouri. *Preventing Chronic Disease – Public health research, practice and policy*. USA: The University of Kansas, Center for Community Health and Development.
- Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně [online]. Praha: Sekce dětské a dorostové psychiatrie PS ČLS JEP, © 2020 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.psychiatrie.cz/sekce-jednotlive-sekce/sekce-detske-a-dorostove-psychiatrie>
- Český statistický úřad [online]. Praha: Počet obyvatel v obcích, © 2020 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112019>
- EMCDDA, 2004. *Annual Report: the State of the Drugs Problem in the European Union and Norway*. Lisbon: EMCDDA.
- EMCDDA, 2008. *Annual Report: the State of the Drugs Problem in the Europe*. Lisbon: EMCDDA.
- EMCDDA, 2011. *Annual Report: the State of the Drugs Problem in the Europe*. Lisbon: EMCDDA.
- FOSTER-FISHMAN, Pennie, BERKOWITZ, Shelby, LOUNSBURY, David a ALLEN, Nicole. Building Collaborative Capacity in Community Coalitions: A Review and Integrative Framework. *American Journal of Community Psychology*. 2001, 29, pp. 241-261. ISSN 0091-0562.
- MARTANOVÁ PAVLAS, Veronika, MIOVSKÝ, Michal, ADÁMKOVÁ, Tereza, ČABLOVÁ, Lenka, a kol. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze. 2012. 220 s. ISBN 978-80-87258-89-7.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR [online]. Praha: Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027, © 2016 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf
- Ministerstvo vnitra ČR [online]. Praha: Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020, © 2016 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>

Odborná literatura

- *Ministerstvo zdravotnictví ČR* [online]. Praha: Zdraví 2020, © 2014 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.mzcr.cz/zdravi-2020-narodni-strategie-ochrany-a-podpory-zdravi-a-prevence-nemoci-2/>
- *Ministerstvo zdravotnictví ČR* [online]. Praha: Zdraví 2030, © 2019 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://zdravi2030.mzcr.cz>
- *Ministerstvo zdravotnictví ČR* [online]. Praha: Zdraví 21, © 2008 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.mzcr.cz/zdravi-pro-vsechny-v-21-stoleti/>
- MIOVSKÝ, Michal, SKÁCELOVÁ, Lenka, NOVÁK, Petr, BARTÁK, Miroslav a kol. *Prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze. 2015. 327 s. ISBN 978-80-7422-392-1.
- MRAVČÍK, Viktor, CHOMYNOVÁ, Pavla, GROHMANNOVÁ, Kateřina, JANÍKOVÁ, Barbara, ČERNÍKOVÁ, Tereza, ROUS, Zdeněk, TION LEŠTINOVÁ, Zuzana, NECHANSKÁ, Blanka, CIBULKA, Jan, FIDESOVÁ, Hana, VOPRAVIL, Jiří. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2018 [Annual Report on Drug Situation 2018 - Czech Republic]*. MRAVČÍK, Viktor (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky, 2019. ISBN 978-80-7440-237.
- Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti [online]. Praha: Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) 2015, © 2016 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.drogy-info.cz/nms/vyzkum-nms/evropska-skolni-studie-o-alkoholu-a-jinych-drogach-espac-2015/>
- Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky [online]. Praha: Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti, © 2018 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/32788/798/Zaostreno_2018-02_narodni%20vyzkum.pdf
- ROUSSOS, Stergios a FAWCETT, Stephen. A Review of Collaborative Partnerships as a Strategy for Improving Community Health. *Annual Review of Public Health*. 2000, 21(1), pp. 369 – 402. ISSN 15452093.
- UNODC, 2015. UNODC Annual report. Covering Activities During 2015. Vienna: UNODC.
- *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR* [online]. Praha: Mezinárodní klasifikace nemocí, 10 revize, © 2020 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://old.uzis.cz/cz/mkn/index.html>
- *Vláda ČR* [online]. Praha: Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky, © 2019 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/strategie-a-plany/Narodni-strategie-2019-2027-fin.pdf>
- WHO, 2000. *Mental health: New Understanding, New Hope*. Geneva: WHO.
- WHO, 2012. *Risk to mental health: An Overview of Vulnerabilities and Risk Factors. Background Paper by WHO Secretariat for Development of a Comprehensive Mental Health Action Plan*. Geneva: WHO.
- WINKLER, Petr, FORMÁNEK, Tomáš, MLADÁ, Karolína, ČERMÁKOVÁ, Pavla. The CZEch Mental health Study (CZEMS): study rationale, design and methods. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*. 2018, 27(3), "e1728". ISSN 1049-8931. DOI: 10.1002/mpr.1728.

Odborná literatura

- BARTÁK, Miroslav, PETRUŽELKA, Benjamin, ROGALEWICZ, Vladimír, ROSINA, Jozef, POPOV, Petr, GAVUROVÁ, Beáta, ČIERNA, Martina, VASKA, Ladislav, ŠAVRNOCHOVÁ, Michaela a DLOUHÝ, Martin. Problematic and risky sexual behaviour under the influence of alcohol among university students. *Central European journal of public health*. 2018, 26(4), pp. 289-297. ISSN 1210-7778.
- BUTTERFOSS, Francesc Dunn. *Coalitions and partnerships in community health*. (2007). APA PsycNet. Jossey-Bass.
- COLLIE-AKERS, Vicki, FAWCETT, Stephen, SCHULTZ, Jerry, CARSON, Valorie, CYPRUS, John a PIERLE, Joseph, 2007. Analyzing a Community-based Coalition's Efforts to Reduce Health Disparities and the Risk for Chronic Disease in Kansas City, Missouri. *Preventing Chronic Disease – Public health research, practice and policy*. USA: The University of Kansas, Center for Community Health and Development.
- Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně [online]. Praha: Sekce dětské a dorostové psychiatrie PS ČLS JEP, © 2020 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.psychiatrie.cz/sekce-jednotlive-sekce/sekce-detske-a-dorostove-psychiatrie>
- Český statistický úřad [online]. Praha: Počet obyvatel v obcích, © 2020 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112019>
- EMCDDA, 2004. *Annual Report: the State of the Drugs Problem in the European Union and Norway*. Lisbon: EMCDDA.
- EMCDDA, 2008. *Annual Report: the State of the Drugs Problem in the Europe*. Lisbon: EMCDDA.
- EMCDDA, 2011. *Annual Report: the State of the Drugs Problem in the Europe*. Lisbon: EMCDDA.
- FOSTER-FISHMAN, Pennie, BERKOWITZ, Shelby, LOUNSBURY, David a ALLEN, Nicole. Building Collaborative Capacity in Community Coalitions: A Review and Integrative Framework. *American Journal of Community Psychology*. 2001, 29, pp. 241-261. ISSN 0091-0562.
- MARTANOVÁ PAVLAS, Veronika, MIOVSKÝ, Michal, ADÁMKOVÁ, Tereza, ČABLOVÁ, Lenka, a kol. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze. 2012. 220 s. ISBN 978-80-87258-89-7.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR [online]. Praha: Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027, © 2016 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf
- Ministerstvo vnitra ČR [online]. Praha: Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020, © 2016 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>

Odborná literatura

- *Ministerstvo zdravotnictví ČR* [online]. Praha: Zdraví 2020, © 2014 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.mzcr.cz/zdravi-2020-narodni-strategie-ochrany-a-podpory-zdravi-a-prevence-nemoci-2/>
- *Ministerstvo zdravotnictví ČR* [online]. Praha: Zdraví 2030, © 2019 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://zdravi2030.mzcr.cz>
- *Ministerstvo zdravotnictví ČR* [online]. Praha: Zdraví 21, © 2008 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.mzcr.cz/zdravi-pro-vsechny-v-21-stoleti/>
- MIOVSKÝ, Michal, SKÁCELOVÁ, Lenka, NOVÁK, Petr, BARTÁK, Miroslav a kol. *Prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze. 2015. 327 s. ISBN 978-80-7422-392-1.
- MRAVČÍK, Viktor, CHOMYNOVÁ, Pavla, GROHMANNOVÁ, Kateřina, JANÍKOVÁ, Barbara, ČERNÍKOVÁ, Tereza, ROUS, Zdeněk, TION LEŠTINOVÁ, Zuzana, NECHANSKÁ, Blanka, CIBULKA, Jan, FIDESOVÁ, Hana, VOPRAVIL, Jiří. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2018 [Annual Report on Drug Situation 2018 - Czech Republic]*. MRAVČÍK, Viktor (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky, 2019. ISBN 978-80-7440-237.
- Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti [online]. Praha: Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) 2015, © 2016 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.drogy-info.cz/nms/vyzkum-nms/evropska-skolni-studie-o-alkoholu-a-jinych-drogach-espac-2015/>
- Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky [online]. Praha: Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti, © 2018 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/32788/798/Zaostreno_2018-02_narodni%20vyzkum.pdf
- ROUSSOS, Stergios a FAWCETT, Stephen. A Review of Collaborative Partnerships as a Strategy for Improving Community Health. *Annual Review of Public Health*. 2000, 21(1), pp. 369 – 402. ISSN 15452093.
- UNODC, 2015. UNODC Annual report. Covering Activities During 2015. Vienna: UNODC.
- *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR* [online]. Praha: Mezinárodní klasifikace nemocí, 10 revize, © 2020 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://old.uzis.cz/cz/mkn/index.html>
- *Vláda ČR* [online]. Praha: Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky, © 2019 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/strategie-a-plany/Narodni-strategie-2019-2027-fin.pdf>
- WHO, 2000. *Mental health: New Understanding, New Hope*. Geneva: WHO.
- WHO, 2012. *Risk to mental health: An Overview of Vulnerabilities and Risk Factors. Background Paper by WHO Secretariat for Development of a Comprehensive Mental Health Action Plan*. Geneva: WHO.
- WINKLER, Petr, FORMÁNEK, Tomáš, MLADÁ, Karolína, ČERMÁKOVÁ, Pavla. The CZEch Mental health Study (CZEMS): study rationale, design and methods. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*. 2018, 27(3), "e1728". ISSN 1049-8931. DOI: 10.1002/mpr.1728.

Department of Addictology

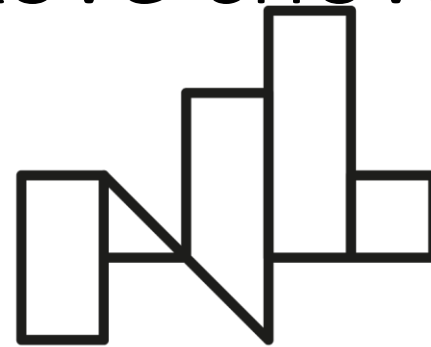
First Faculty of Medicine and General University Hospital in Prague
Charles University in Prague

**Děkuji Vám za
pozornost**

ZD-ZDOVA1-012 - Vývoj a pilotní ověření
regionálního vzdělávacího modulu prevence
duševního onemocnění dětí a dospívajících s
důrazem na rizikové chování

Iceland

Liechtenstein

Norway grants